איזהו נשך פרק חמישי בבא מציעא סו.

פטומי מילי. אין אלא אלא דברי תנחומין בעלמא לפטם את לבו: **הא לא אמר ליה מדעתיה אסור.** אלמא על כרחיה מקיים תנאה לפיכך אינו מכר והוה ליה כרבית ולא אמרי' פטומי מילי מינהו הואיל ולא אתני מוכר: **א"ל.** הא דרבא נעשה כאומר מדעתיה אתמר. הכי אמר רבא (לעיל ד) מאי שנא רישא מאי שנא סיפא אמר רבא סיפא דאמר ליה מדעתיה טעמא דא"ל מדעתיה הא לא א"ל מדעתיה לא אמרינן פטומי מילי בעלמא הוא א"ל [נ]נעשה כמאן דא"ל מדעתיה אתמר: ההוא שביב מרע דכתב לה גיטא לדביתהו אנגיד ואתנה אמרה ליה אמאי קא מתנחת אי קיימת דידך אנא אמר רב זביד [מ]פטומי מילי בעלמא הוא א"ל רב אחא מדפתי לרבינא ואי לאו פטומי מילי מאי בדידה קיימא למישדי תנאה בגיטא בדידיה קיימא למשדי תנאה מהו דתימא הוא גופיה אדעתא דידה קא גמיר ויהיב גיטא קא משמע לן: הלוהו על שדהו: אמר רב הונא בשעת מתן מעות קנה הכל לאחר מתן מעות לא קנה אלא כנגד מעותיו ורב נחמן אמר אפילו לאחר מתן מעות קנה הכל עבד רב נחמן עובדא גבי ריש גלותא כשמעתיה קרעיה רב יהודה לשטריה אמר ליה ריש גלותא רב יהודה קרע לשטרך אמר ליה דרדקא קרעיה גברא רבה קרעיה חזא ביה טעמא וקרעיה איכא דאמרי אמר ליה דרדקא קרעיה דכולי עלמא לגבי דידי בדינא דרדקי גינהו [ר]הדר אמר רב נחמן אפילו בשעת מתן מעות לא קנה ולא כלום איתיביה רבא לרב נחמן אם אי אתה נותן לי מכאן ועד שלש שנים הרי היא שלי הרי היא שלו אמר ליה אני אומר אסמכתא קניא ומניומי אמר [ס]אסמכתא לא קניא ולמניומי קשיא מתני' איבעית אימא מתני' רבי יוסי היא דאמר [ע]אסמכתא קניא איבעית

[א]**פטומי מילי בעלמא הוא.** דוקא הכא שכבר עמדו על סוף לקנות שלא באחריות והיה מלטער הלוקח שלא היה מתרצה המוכר למוכרה באחריות והוא לא היה רוצה להניח מלקנותה נשכיל כך ולהכי הוי פטומי מילי בעלמא אבל אם בתחילת הדברים פתח המוכר קני לך שדי דאי טרפי לה מינך כו' לא הוי פטומי מילי אלא תנאי גמור כי נודאי לא נתכוון לנוקמו אלא באחריות כמו שפתח לו המוכר ונפקא מינה למ"ד [אחריות] לאו טעות סופר הוא או לשאר תנאים וכן בסמוך מיירי שנתרצה וגמר בדעתו ובפיו לגרש בלא תנאי והיא באתה לנתמו בדבריה:

קמ"ל. פירוש דכי נמי אדעתה דידה מקנה לה אינו חוזר דגם היא לא אמרה אלא פטומי מילי משמע הכא דש"מ המגרש אשה פתח אם עמד אינו חוזר בגט וכן משמע כמי שאחזו (גיטין דף עה: ושם) שהולרך שמואל לתקן בגיטא דשביב מרע אם מתי יהא גט ואם לאו יהא גט ומכאן מקשה ר"ת על פ"ה ור"ח דפי' הא דאמר רב הונא כמי שאחזו (שם דף עב: ושם) גיטו הרי הוא כמתנתו מה מתנתו אם עמד חוזר אף גיטו אם עמד חוזר ופי' דאתמה ש"מ קאי דבשנתן גט פתח אם עמד חוזר כמו במתנה ומיהו י"ל סוגיא דהכא ושמואל פליגי אדב הונא דה"נ פליגי עליה התם דבה ורבא ושוב מקשה ר"ת אם על פירושו ומפרש דרב הונא אמתניתין דהתם קאי אמיהוס אם מתי מחולי זה כו' אבל כשנותן פתח מודה רב הונא דאינו יכול לחזור ושם (ד"ה אמר) מפורש:

לאחר מתן מעות **לא** קנה **אלא** בנגד מעותיו. וא"ת יקשה כדפריך בסמוך מי קא"ל קני לגוביינא והלא אמר ליה קני הכל לסוף ג' והכל אינו קונה ולכך אף כנגד מעותיו לא יקנה ואע"ג דלעיל בפרק הזהב (דף מח: ושם) אמרינן גבי ערבון שקונה כנגד ערבונו אע"פ שהתנה עמו כפליים התם לפי שנותן ערבון לקנות כנגדו עד שיגיע שאר מעות ויקנה הכל אלא שמתנה שאם יחזור בו מוכר שיקנה כפליים וי"ל דהכא ה"פ לאחר מתן מעות לא קנה אלא אם התנה עמו קני לגוביינא קני כנגד מעותיו וא"ת כי התנה נמי לגוביינא לא ליקני דאסמכתא הוא כדפירש לקמן וי"ל דהכא רב הונא קאמר לה דאמר בשעת מתן מעות קנה הכל אע"ג דבשאר אסמכתא לא קני והטעם מפרש בסמוך וה"נ אלא בשעת מתן מעות קני לכל הפחות כנגד מעותיו:

ומניומי אמר אסמכתא לא קניא. כלומר החזירני מדברי כדפי' בקונ' וא"ת אלא מניומי נמי קבלה רב נחמן בפרק גט פשוט (כ"ב דף קמח. ושם) מרבה בר אבוה אמר רב אין הלכה כר' יוסי ומיהו יש ספרים דגרסי הלכה כר' יוסי ואי אפשר לגרום כן כדמוכח בפרק [פ](ארבעה נדרים) (נדרים דף מ.) גבי ההוא [פא] דאמרינן בב"ד ואמר אי לא אמינא עד תלתין יומין ליבטלו זכוותיה ולא אתא אמר רב הונא בטילין זכוותיה ופריך והא אסמכתא היא ומשני שאני הכא דאתפיס ופריך כל היכא דאתפיס לאו אסמכתא היא והתנן מי שפרע מקצת חובו והשלים שטרו כו' ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר רב אין הלכה כר' יוסי ועוד ק' דמאי פריך התם ארב הונא מדרב נחמן והא רב הונא פליג עליה הכא ואמר בשעת מתן מעות קונה הכל ואית ליה דאסמכתא קנייא [צ] ומיהו לרב הונא יש ליתן טעם דבשעת מתן מעות לא חשיב לה אסמכתא דהתם בנדרים ודאי הוי אסמכתא דאין חפץ שיתקיים הקנס והגזומא אלא מתנה כך להסמיך מחירו על דבריו אבל הכא על דעת כן מלוהו מעותיו שתהא השדה משוקעת בידו אם לא יתן לו עד שלש שנים אבל לרב נחמן דאמר דאף לאחר מתן מעות קונה הכל לא יתכן טעם זה ומפרש ר"י טעם שזה לשניהם דהכא קני טפי מבעלמא שבתחילת המשכנתא הוי קלת כעין מקח וממכר שמקנה לו כל הקרקע להשתעבד לו בחורת משכון וגם עשה לו טובה בהלואה הלכך כשמתרצה לו שיהא שלו אם לא יתן לו עד ג' שנים יש בדעתו לקיים ולא להסמיכו על דבריו אמר כן אלא גומר בדעתו להקנות לו לרב הונא כדאית ליה ולרב נחמן מקמי דהדר ביה כדאית ליה ומשום דעדיפא הך אסמכתא משאר אסמכתא אתי שפיר [ק](נמי) למניומי ולרב נחמן נתר דאהדריה מניומי דמהני הכא מעכשיו אלא כ"ד חשוב וכפ"ג דנדרים (דף מ:) אמרי' והלכתא אסמכתא קניא והוא דקנו מייה בב"ד חשוב ופתם קנו מייה הייט קנין סודר וקנין סודר אינו אלא מעכשיו דלא מהני לקנות בו אחר זמן כיון דבהיא שעתא כבר הדר סודר למרי' כדאמר בפרק השותפין בנדרים (דף מח:) [ב] אלמא כשאר אסמכתות אפי' מעכשיו לא קני אלא דוקא בב"ד חשוב ומיהו קנס שעשין בשעת שידוכין מהני אפילו לא קנו בב"ד חשוב כיון שנהגין בו כל העולם מידי דהוי אסיטומתא דלקמן (דף עד.) דקניא ועוד דבדין הוא להתחייב כל החוזר בו כיון שמביא את חבירו וכן אם קבל עליו המלמד בשעה שהשכירוהו קנס אם יחזור בו ולא נמלא מלמד אחר מזומן אין זה אסמכתא דלא חשיב גזוס כיון שמפסידו והוי כמו (לקמן דף קד.) אם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא דלאו אסמכתא היא וא"ת בפרק ארבעה נדרים דפריך מרב נחמן ארב הונא טפי ה"ל למיפרך דרב הונא אדרב הונא אית ליה הכא דאסמכתא לא קני אע"פ דתפיס המלוה והוי כמו אתפיס דהתם דקאמר לאחר מתן מעות לא קנה וי"ל דהתפיסה דהכא דהוי במקרקעי לא חשיב כאתפיס דהתם דהוי במטלטלי [ג] ור"ת מיהו אקושיא דלעיל דלא קשיא דרב הונא דאמר הכא בשעת מתן מעות קנה אדרב הונא דנדרים דהכא קני משום דתפיס מלוה גופיה ולעיל בפרק הזהב (דף מח:) דלא קני מוכר הערבון אע"ג דתפיס ליה היינו משום דלא קני לוקח כפליים דאיהו לא תפיס:

מי

מסורת הש"ס

פ) [עי' תוס' ניטין פה. פד"ה לאפוקין]. ב) [לקמן עג: קד: קט. קיח: כ"ב קפח. קנב: סנהדרין כד:]. ג) [לעיל מח: ושם]. ד) [דף פה:]. ה) ל"ל כפ' ג' דנדרים. ו) רש"ל מ"ז.

הגהות הב"ח

(מ) תוס' ד"ה ומניומי וכו' נמי הוא גברא דאתפיס: (כ) בא"ד ומיהו לרב הונא. נ"ב כלומר אבל בלא ר"ג לא קשיא דרב הונא אדרב הונא דבנדרים משמע דתופס בפשיטות אגיבא דרב הונא דאסמכתא לא קניא ומתן ס"ל דקניא בשעת מתן מעות דיש ליתן טעם דבשעת מתן מעות על דעת כן הלוהו כו' אבל לר"נ ליכא לתרוצי שהלכך מניומי להחזירו. אע"פ שהיה יודע מילתיה דר' אבהו משום דבאן קנה יותר כיון שעל דעת כן הלוהו עד שהחזירו מניומי שהרי ר"נ ס"ל דאף לאחר מתן מעות קונה הכל אע"פ דליכא למימר שע"ד כן הלוהו:

גליון הש"ס

נמ' בין דאלוקח בעי לאתנויי. עיין תוספות דף מג ע"א תוס' ד"ה מדרב כהנא:

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה פטומי כו'. נ"ב עי' הג"מ ומש"ם: [ב] שם ד"ה ומניומי. אלמא בשאר כו'. נ"ב ורמב"ם כתב דכל מעכשיו קנה: [ג] שם וד"ת מיקן כו'. נ"ב וכ"ל הרמב"ם וכתב דבערבון באמת קנה המוכר ועי' רש"י שם ד"ה דיו כו' שכתב כדברי תוס' דלא קנה וכ"ל ש"פ:

עין משפט נר מצוה

נה א ב ג מיי' פי"ח מהל' מכירה הל"ג וכו"מ שם עוש"ע רי"ד סי' קמד סעי' ח וס"ע ר"ד בטוש"ע ח"מ סי' רז סעי' ח וסעי' ז וע"ש:

נו ד מיי' פי"ו מהל' מלוה הל' ד ועיין בהגהות ומגיד משנה פתג לאיזן קלג טוש"ע ר"ד סי' קסד סעי' ד וטוש"ע ח"מ סי' רז סעי' ט:

נז ה מיי' שם ופי"ח מהל' מכירה הל' ג ופי' כנ"מ סמג עשין סב טוש"ע ח"מ סי' רז סעי' ט:

מוסף רש"י

אסמכתא. הבטחת נחתא שאדם מבטיח את חבירו לסמוך עליו שאם לא יקיים תנאו יתן כך וכך (לעיל מח:) היינו דבר דאינו נותן לו מדעתו אלא סומך על דבר שאינו, דסבור שהוא יכול לגלח ופעמים שמגלמין אותו (סנהדרין כד:) המבטיח לחבירו דבר על מנת שיעשה דבר לעתיד וסומך בלבו בשעת התנאי שיוכל לקיים הדבר כשיגיע זמן וכשיגיע הזמן יאנס ולא יוכל לקיים (רשב"ם ב"ב קסח:). לא קניא. ואינו נתפס בתנאו ולא יפסיד כסף (שם).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com